Maa- ja metsätalousministeriö
lainsäädäntöneuvos Katri Valjakka
eläinlääkintöneuvos Hentriikka Kontio
erityisasiantuntija Leena Salin

MUISTIO
24.10.2019

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE EUROOPAN UNIONIN VIRALLISTA VALVONTAA KOSKEVAA ASETUSTA TÄYDENTÄVÄKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI (HE 56/2019 vp)

Yleistä

Hallituksen esityksessä HE 56/2019 vp ehdotetaan säädettäväksi uusi laki eläinten sekä eräiden tavaroiden tuontivalvonnasta, jäljempänä *tuontivalvontalaki*, jolla täydennettäisiin Euroopan unionin virallista valvontaa koskevaa asetusta sen soveltamisalaan kuuluvien sääntöjen noudattamisen valvonnassa eläinten ja eräiden tavaroiden maahantuonnin yhteydessä. Tuontivalvontalaissa annettaisiin myös täydentävät säännökset lemmikkieläinten muista kuin kaupallisista siirroista annetun Euroopan unionin asetuksen soveltamisesta eläinten maahantuonnin valvonnassa, jäljempänä *lemmikkieläinasetus*.

Tuontivalvontalaki koskisi kolmansista maista eli Euroopan unionin ulkopuolisista valtioista tapahtuvan tuonnin valvontaa ja siihen liittyviä toimia. Tuontivalvontalakia ei kuitenkaan sovellettaisi tuontiin sellaisesta Euroopan unionin ulkopuolisesta valtiosta, jolla on Euroopan unionin lainsäädäntöön tai unionin kanssa tehtyyn sopimukseen perustuva oikeus toimia sisämarkkinoilla. Tällainen valtio on esimerkiksi Norja, joka on ETA-sopimuksessaan sitoutunut noudattamaan unionin eläinten terveyttä sekä elintarvike- ja rehuturvallisuutta koskevaa Euroopan unionin lainsäädäntöä.

Tuontivalvontalaissa tarkoitetaan eläimillä tuotanto-, koe-, harrastus- ja lemmikkieläimiä. Tavaroilla tarkoitetaan puolestaan elintarvikkeita, rehuja, eläinten alkioita ja sukusoluja, eläimistä saatavia sivutuotteita, elintarvikkeiden pakkaus- ja kontaktimateriaaleja sekä muita tavaroita, joihin kohdistuu elintarviketurvallisuutta sekä elintarvikkeiden laatua ja terveellisyyttä, muuntogeenisiä organismeja, rehuja ja rehuturvallisuutta, eläinten terveyttä, eläimistä saatavista sivutuotteista ja niistä johdetuista tuotteista aiheutuvia riskejä ihmisten ja eläinten terveydelle, eläinten hyvinvointia sekä suojattuja alkuperävaatimuksia, suojattuja maantieteellisiä merkintöjä ja aitojen perinteisten tuotteiden käyttöä ja merkintöjä koskevia vaatimuksia.

Hallituksen esitykseen sisältyvät keskeisimmät ehdotukset ja ehdotusten taustaa

Virallisen valvonnan kehittämiseksi Euroopan unionissa on 15 päivänä maaliskuuta 2017 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, jotka suoritetaan elintarvike- ja rehulainsäädännön ja eläinten terveyttä ja hyvin-vointia, kasvien terveyttä ja kasvinsuojeluaineita koskevien sääntöjen soveltamisen varmistamiseksi, sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 999/2001, (EY) N:o 396/2005, (EY) N:o 1069/2009, (EY) N:o 1107/2009, (EU) N:o 1151/2012, (EU) N:o 652/2014, (EU) 2016/429 ja (EU) 2016/2031, neuvoston asetusten (EY) N:o 1/2005 ja (EY) N:o 1099/2009 ja neuvoston direktiivien 98/58/EY, 1999/74/EY, 2007/43/EY, 2008/119/EY ja 2008/120/EY muuttamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 854/2004 ja (EY) N:o 882/2004, neuvoston direktiivien 89/608/ETY, 89/662/ETY, 90/425/ETY, 91/496/ETY, 96/23/EY, 96/93/EY ja 97/78/EY ja neuvoston päätöksen 92/438/ETY kumoamisesta (EU) 2017/625 (virallista valvontaa koskeva asetus), jäljempänä *valvonta-asetus*. Valvonta-asetusta ryhdytään soveltamaan pääosin 14 päivänä joulukuuta 2019. Valvonta-asetus on jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa Euroopan unionin lainsäädäntöä. Valvonta-asetuksen 1 artiklassa säädetään asetuksen kohteesta ja soveltamisalasta. Valvonta-asetuksen 1 artiklan 2 kohdassa luetellaan alat, joita koskevien sääntöjen viralliseen valvontaan asetusta sovelletaan.

Valvonta-asetuksella yhdenmukaistetaan virallista valvontaa ja siihen liittyviä täytäntöönpanotoimia koko maatalouselintarvikeketjussa. Tuontivalvonnan osalta yhtenäistäminen näkyy konkreettisimmin eri sektoreiden yhteisinä tuontivalvontapaikkoina sekä samanlaisina valvontamenettelyinä. Valvonta-asetuksen säännöksistä johtuen tuontivalvonnasta toimijoilta perittävät maksut tulevat pakollisiksi ja maksujen perusteet yhtenäistyvät.

Valvonta-asetuksesta aiheutuvat muutokset vaihtelevat sektoreittain. Eläinten ja eläimistä saatavien elintarvikkeiden ja muiden eläinperäisten tuotteiden tuontivalvonnan osalta muutokset ovat vähäisiä ja ne rajoittuvat lähinnä mahdollisuuteen käyttää myös muita viranomaisia kuin virkaeläinlääkäreitä eräissä tuontivalvontatehtävissä. Muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden ja rehujen tuontivalvonnan osalta muutoksissa on kysymys etenkin tuontivalvontapaikkoja koskevien nykylainsäädännön mukaisten vaatimusten siirtymäaikojen päättymisestä.

Tuontivalvontalakiin ehdotetaan sisällytettäväksi valvonta-asetuksen täytäntöönpanossa tarvittavat elementit eli tuontivalvontapaikkojen nimeäminen, nimeämisen keskeyttäminen ja peruuttaminen sekä kansallisen valvontasuunnitelman laatiminen. Lisäksi tuontivalvontalaissa säädettäisiin valvonta-asetuksen kansallisesta täytäntöönpanosta kuten toimivaltaisista viranomaisista ja näiden tehtävistä, tarkastus- ja tiedonsaantioikeudesta, virka-avusta, hallinnollisista pakkokeinoista ja seuraamuksista sekä maksuista. Ruokavirasto ja Tulli olisivat valvonta-asetuksessa ja lemmikkieläinasetuksessa tarkoitettuja Euroopan unioniin tulevien eläinten ja tavaroiden virallista valvontaa koskevista tehtävistä vastaavia viranomaisia eräitä vähäisiä valvontatehtäviä lukuun ottamatta. Ruokaviraston ja Tullin välinen työnjako säilyisi nykytilaa vastaavana. Tuontivalvontalaissa tai muussa laissa ei jatkossa säädettäisi erikseen eläinten ja eläinperäisten tuotteiden tuontivalvonnasta tällä hetkellä huolehtivista rajaeläinlääkäreistä, koska nämä eläinlääkärit suorittavat valvonta-asetuksessa virkaeläinlääkärille tuontivalvonnan osalta osoitettuja tehtäviä osana Ruokavirastoa.

Uutena asiana tuontivalvontalaissa säädettäisiin mahdollisuudesta määrätä tuontiehtoja rikkoville hallinnollinen seuraamusmaksu. Tuontivalvonnan seuraamusmaksu koskisi kaikkia tuontivalvontalain soveltamisalaan kuuluvia eläimiä ja tavaroita. Erityistä tarvetta tuontivalvontamaksulle nähdään kuitenkin lemmikkieläinten osalta, jotta lemmikkieläinten tuonnissa todettuihin puutteisiin voitaisiin tarttua nykyistä tehokkaammin. Tulli määrää vuosittain noin 100 sellaista lemmikkieläintä, jotka eivät täytä tuonnille asetettuja vaatimuksia, palautettavaksi lähtömaahan. Tällä hetkellä lemmikkieläimen omistajalle tai sen tuojalle ei yleensä aiheudu muita seuraamuksia, mikä lisää uudelleenyrityksen riskiä. Tuontivalvonnan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä erityisesti niissä tilanteissa, joissa virallisen valvonnan yhteydessä esitetään kokonaan väärennettyjä todistuksia tai kun tuonnin todellinen tarkoitus kuten lemmikkieläimen siirron kaupallinen luonne pyritään salaamaan. Seuraamusmaksun suuruudeksi ehdotetaan vähintään 300 ja enintään 5000 euroa. Tämä tuontivalvontamaksu voidaan siis määrätä myös luonnolliselle henkilölle.

Tuontivalvontalakiin ei ehdoteta otettavaksi mitään toimijoille tai viranomaisille valvonta-asetuksesta ja lemmikkieläinasetuksesta johtuvia velvoitteita ylittäviä vaatimuksia tai tehtäviä.

Tuontivalvontalailla kumottaisiin eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annettu laki. Valvontaviranomaisia sekä tuontivalvontaa koskevia säännöksiä tarkistettaisiin elintarvikelaissa, eläintautilaissa, eläinsuojelulaissa, eläinten kuljetuksesta annetussa laissa, eläimistä saatavista sivutuotteista annetussa laissa ja rehulaissa. Lisäksi rikoslakiin ja sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin tehtäisiin virallista valvontaa koskevasta asetuksesta ja ehdotetusta uudesta laista johtuvat muutokset.

Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan ja niiden olisi myös välttämättä tultava voimaan 14 päivänä joulukuuta 2019, jolloin valvonta-asetus tulee jäsenvaltioissa sovellettavaksi.